

Civil legal interpretation of the concept and functions of health insurance

Mansurjon BOLTAEV¹

Specialized Branch of Tashkent State University of Law

ARTICLE INFO

Article history:

Received January 2021

Received in revised form

15 January 2021

Accepted 20 February 2021

Available online

7 March 2021

Keywords:

medical insurance

contract

compensation

insurer

policyholder

insured person

medical institution

treatment

legal regulation.

ABSTRACT

The article states that health insurance as a contractual relationship is an insured risk factor for costs associated with treatment in case of deterioration of health, and in this case, if the insured's health deteriorates during the term of the contract, the insurance company will reimburse his expenses. When insuring, the insurer is obliged not only to cover the costs associated with the treatment of the insured person, but also to take appropriate organizational and legal measures for his treatment in an appropriate medical institution and for receiving treatment by qualified doctors. Health insurance is a legal mechanism aimed at mitigating the consequences of possible risks in the future, the use of which is considered as meeting the needs of the insured person for qualified and high-quality medical care. It turned out that such a situation is usually ensured by covering the costs of treatment and adopting organizational and contractual measures that impose obligations on the medical institution for treatment. Thus, it was noted that the relationship of health insurance has a special place in the field of public health. At the same time, based on the concept of health insurance and its objectives, it is necessary to clarify the mechanisms for applying health insurance and approaches to civil law regulation.

2181-1415/© 2021 in Science LLC.

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ PhD in Law, Head, department, Specialized Branch of Tashkent State University of Law Tashkent, Uzbekistan

Тиббий суғуртанинг тушунчаси ва вазифаларининг фуқаролик-ҳуқуқий талқини

АННОТАЦИЯ

Калит сўзлар:

тиббий суғурта
шартнома
компенсация
суғурталовчи
суғурта қилдирувчи
суғурталанган шахс
тиббий муассаса
даволаниш
ҳуқуқий тартибга солиш.

Мақолада тиббий суғурта шартномавий-ҳуқуқий муносабат сифатида соғлиқ ёмонлашганда даволаниш билан боғлиқ харажатлар хавфини суғурталовчи омил саналиши, ушбу ҳолатда суғурталанган шахснинг соғлиғи шартнома амал қилиб турган муддат мобайнида ёмонлашган тақдирда, уни даволаш билан боғлиқ харажатлар суғурта компанияси томонидан қоплаб берилиши, суғуртанинг ўзига хос тури сифатида тиббий суғуртада суғурталовчи нафақат суғурталанган шахсни даволаниш билан боғлиқ харажатларини қоплаши, балки унинг тегишли тиббиёт муассасасида даволаниши ҳамда малакали шифокорлар томонидан муолажалар олиши учун тегишли ташкилий-ҳуқуқий чораларни кўриш мажбуриятини ҳам ўз ифодасини топган. Тиббий суғурта келгусида юз бериши мумкин бўлган хавф-хатар оқибатини юмшатишга қаратилган ҳуқуқий механизм бўлиб, уни қўллаш орқали суғурталанган шахснинг малакали ва сифатли тиббий хизматга бўлган эҳтиёжи таъминланиши кўриб чиқилди. Одатга кўра бундай таъминот даволаниш харажатларининг қопланиши ҳамда тиббий муассасага даволаш билан боғлиқ мажбуриятларни юклайдиган ташкилий-шартномавий чораларни кўриш орқали амалга оширилиши аниқланди. Шу сабабли тиббий суғурта муносабатлари фуқароларнинг соғлиғини сақлаш соҳасидаги ўзига хос ўринга эга эканлиги такидланди. Бу эса айни пайтда тиббий суғуртанинг тушунчаси ва унинг вазифаларидан келиб чиқиб, тиббий суғуртани қўллаш механизмлари ҳамда фуқаролик-ҳуқуқий тартибга солиш ёндашувларини аниқлаштиришни тақозо этиши зарурат деб топилди.

Гражданско-правовое толкование понятия и функций медицинского страхования

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

медицинское страхование
договор
компенсация
страховщик
страхователем
застрахованное лицо
медицинское учреждение
лечение
правовое регулирование.

В статье говорится, что медицинское страхование как договорные отношения является страховым фактором риска расходов, связанных с лечением, в случае ухудшения здоровья, и в этом случае, если здоровье застрахованного ухудшится в течение срока действия договора, страховая компания возместит его расходы. При страховании страховщик обязан не только покрыть расходы, связанные с лечением застрахованного лица, но и принять соответствующие организационные и правовые меры для

его лечения в соответствующем медицинском учреждении и получения лечения квалифицированным врачом. Медицинское страхование - правовой механизм, направленный на смягчение последствий возможных рисков в будущем, применение которого рассматривается как обеспечение потребности застрахованного лица в квалифицированной и качественной медицинской помощи. Выяснилось, что такое положение обычно обеспечивается за счет покрытия расходов на лечение и принятия организационных и договорных мер, налагающих обязательства на медицинское учреждение по лечению. Таким образом, было отмечено, что отношения медицинского страхования занимают особое место в сфере общественного здравоохранения. При этом, исходя из концепции медицинского страхования и его задач, необходимо уточнить механизмы применения медицинского страхования и подходы к гражданско-правовому регулированию.

Тиббий суғурта ўзининг мақсади ва вазифаларидан келиб чиқиб, суғурта фаолиятининг алоҳида кўриниши сифатида амалга оширилади. Бунда суғурта қилдирувчи ва суғурталовчи ўртасидаги келишувга кўра суғурталанган шахс даволаниш мақсадида тиббий хизматга мурожаат қилганида, суғурталовчи бунга сарфланадиган маблағларни қоплаб бериш асосий вазифа саналади. Тиббий хизмат харажатлари билан бирга суғурталовчи суғурталанган шахс даволаниш ва тегишли тиббий муолажаларни олиши учун тиббий муассасага жойлашиши учун тегишли ташкилий-ҳуқуқий чораларни амалга ошириши ҳам тиббий суғуртанинг вазифаларидан биридир.

Юридик адабиётларда тиббий суғурта аҳолининг соғлиғини муҳофаза қилиш соҳасидаги ижтимоий ҳимоя шакли сифатида талқин этилади. Хусусан Ю.Т.Ахвледиани ва В.В. Шаховларнинг эътирофида тиббий суғурта – бу касаллик ёки бахтсиз ҳодиса сабабли соғлиқ йўқотилганлиги учун қўлланиладиган суғурта турларининг мажмуи бўлиб, унда суғурталанган шахс суғурта дастурига киритлагн суғурта хизматларидан фойдаланиш учун тиббиёт муассасасига мурожаат қилганида юзага келадиган суғурта тўловлари, кафолатланган қўшимча харажатларини қопланишини амалга ошириш бўйича суғурталовчининг мажбуриятлари назарда тутилади[1]. Мазкур таърифда тиббий суғуртанинг ижтимоий туси, унинг компенсациявий механизми ва дастурга асосланганлиги таъкидланади. Бундан ташқари, ушбу таърифда суғурталанган айнан қўшимча харажатлари компенсацияланишига урғу берилади.

Тиббий суғуртага иқтимсодий ва ҳуқуқий мазмун жиҳатидан мас келадиган таърифни А.П.Архипов таклиф этади. Унинг фикрича, тиббий суғурта суғурталовчининг суғурталанган шахс тиббий муассасага суғурта дастурига ёки шартномага киритилган тиббий хизматларни тақдим этишни сўраб мурожаат қилганида тиббий, дори-дармон ва профилактик ёрдамни олиш учун харажатларни тўлиқ ёки қисман компенсациялашга оид суғурта тўловини тўлаш бўйича мажбуриятини назарда тутди[2]. Фикримизча, бу ҳолатда муаллиф тиббий суғуртанинг дастури туси ва шартномавий муносабатларига эътибор қаратади

ҳамда ёрдамнинг муайян турлари – тиббӣй, дори-дармон, профилактик ёрдамни кўрсатиб ўтгани ҳолда тиббӣй суғуртанинг асосига харажатларни қоплашнинг компенсациявий механизмини қўяди. Ю.Т. Ахвледиани ва В.В. Шаховалардан фарқли равишда, А.П. Архипов тиббӣй суғуртани аҳолининг манфаатларини ижтимоӣ ҳимоя қилиш шакли сифатида талқин этмайди ва компенсациялаш қисми жиҳатидан эса у суғурталанган шахснинг нафақат қўшимча, балки барча харажатларини қоплашни назарда тутгани ҳолда, харажатлар қсиман қопланиши мумкинлигига ҳам урғу беради.

Тиббӣй суғурта соҳасида дастурий-шартномавий муносабатлар, шунингдек тўловларнинг мажбурий туси А.К.Шихов томонидан тақдим этилган таърифда кўрсатиб ўтилади. Унинг таъкидлашича, тиббӣй суғурта қонун, суғурта шартномаси бўйича суғурталовчининг суғурта ҳодисаси юз берганида суғурталанган шахсга тиббӣй ёрдам кўрсатилишини ташкил қилиш ва кўрсатилган тиббӣй ёрдам қийматини тўлиқ ёки қисман тўлашга оид мажбуриятини назарда тутувчи суғурта муносабатларининг мажмуни ифодалайди[3]. Мазкур таърифда ҳам А.П.Архипов томонидан тақлиф этилган таърифдаги каби тиббӣй суғуртанинг асоси сифатида қонун ёки шартнома ажратилмоқда ҳамда даволаниш қийматининг тўлиқ ёки қисман компенсация қилиниши назарда тутилмоқда.

Юқорида келтириб ўтилган олимларнинг фикрларидан фарқли равишда И.П.Хоминич тиббӣй суғурта шартномасини амбулатор ёки стационар даволаниш, шунингдек суғурталанган шахсга кўрсатилган турдош хизматлар билан боғлиқ бўлган ҳар қандай харажатларга татбиқ этиладиган қоплашнинг кенг рўйхатини ифода этадиган суғуртанинг тури сифатида тасаввур этади[4]. Мазкур таъриф тиббӣй суғуртани комплекс қолашни тавсифлайди ва ушбу қоплаш қўлланадиган хизматлар турини қайд этади.

Б.Х.Алиев ва Ю.М.Махдиеваларнинг фикрича, тиббӣй суғуртанинг мақсади – суғурта ҳодисаси юз берганида жамғарилган сумма ҳисобидан фуқароларнинг тиббӣй ёрдам олишларини кафолаш, шунингдек профилактик чораларни молиялаштириш ҳисобланади[5]. Ушбу таъриф муаллифлари Ю.Т.Ахвледиани ва В.В.Шаховлар каби тиббӣй суғуртани аҳолини ижтимоӣ ҳимоялаш шаклига таллуқли эканлигига урғу беришади. Мазкур иккала таърифлар ўртасидаги муҳим фарқ шундаки, Ю.Т. Ахвледиани ва В.В.Шаховларнинг таърифи бўйича аҳолини ижтимоӣ ҳимоялаш тиббӣй ёрдам учун харажатларнинг компенсация қилинишида ифодаланади, Б.Х.Алиев ва Ю.М.Махдиеваларнинг фикрига кўр, бу бевосита тиббӣй ёрдамни кўрсатишда намоён бўлади. Бундан ташқари, Б.Х.Алиев ва Ю.М.Махдиеваларнинг таърифида ижтимоӣ ҳимоянинг профилактик йўналтирилганлиги таъкидланади.

Чернованинг фикрига кўра, тиббӣй суғуртанинг хусусияти тиббӣй ёрдамни олиш шаклидаги суғурта ҳимоясини тақдим этишда ифодаланади. Унинг талқинига мувофиқ, тиббӣй суғурта (тиббӣй харажатларни суғурталаш) даволаниш қийматини қоплаш учун мўлжалланган, бироқ бундай қоплаш одатдаги мулкӣй суғуртадан фарқли равишда натура шаклида, яъни тиббӣй ёрдам кўринишда амалга оширилади[6]. Ушбу таъриф ўзида суғурта ҳимоясининг алоҳида шаклини, яъни суғурталанган шахсга тиббӣй ёрдам кўрсатилишини, суғурта қилдирувчига ушбу даволаниш қийматининг қопланишини таъминлашни ифодалайди.

Л.А.Орланюк-Малицкая тиббий суғуртани суғурталанган шахснинг соғлиғини тиклаш билан боғлиқ мулкый йўқотишлари ва харажатларини компенсациялашни назарда тутувчи шахсий суғуртанинг алоҳида турлари мажмуи сифатида тасаввур қилади[7]. Ушбу тасаввур юқорида таҳлил этилган таърифлардан шуниси билан фарқ қиладики, унда тиббий суғуртанинг турга мансублик жиҳати кўрсатилади ва суғурталанган шахсга кўрсатиладиган хизматлар ва ёрдамларнинг турларини аниқлаштирилмайди.

А.Б.Блохин, Л.И.Васильцова, С.Л. Леонтьев каби муаллифлар тиббий суғуртани соғлиқни сақлашда фуқароларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш масалалари билан боғлиқ суғурта фаолиятининг ташкилий шакли сифатида белгилашади. Уларнинг нуқтаи назарича, бу инсон соғлиғига хавф туғдирувчи хавф-хатарлардан ҳимояланиш шаклидир. Тиббий суғурта воситасида суғурталанган шахс касалланиш ҳолатида тўқнаш келадиган моддий қийинчиликлардан огоҳлантиради[8].

А.Г. Грязнова тиббий суғуртани шахсий суғуртанинг кичик соҳаси сифатида тушунади ва суғуртанинг ушбу тури корхоналар, маҳаллий ҳокимият органлари, фуқаролар томонидан тўланадиган бадаллар ҳисобига мақсадли фондлар шаклланишини таъминлашини ва бу фондалар аҳолига тиббий хизмат кўрсатишни молиялаштириш учун фойдаланилишини кўрсатиб ўтади[9]. Юқорида келтириб этилган таърифдан фарқли равишда, ушбу таърифда тиббий суғурта суғурта турларининг жамланмаси эмас, балки шахсий суғуртанинг кичик соҳаси ҳисобланган. Аҳолига тиббий хизмат кўрсатиш учун тўловга йўналтирилган маблағлар шаклланишининг мақсадли туси таъкидланган, шунингдек ушбу фондларнинг шаклланиш манбалари кўрсатиб ўтилган.

Таъкидлаш лозимки, юқорида келтириб ўтилган тиббий суғурта шартномасига оид барча таърифлар тиббий суғуртанинг шакли бўйича аниқликни бермайди, яъни уларда тиббий суғуртанинг мажбурий тури ҳамда ихтиёрий тури ҳақида ҳам умумий талқин юритилган. Тиббий суғурта қонунчилик даражасида эътироф этилган давлатларда унинг мажбурий шакли белгиланганлигини, ихтиёрий суғурта эса умумий суғурта соҳасида одатдаги хавфларни суғурта қилиш каби шартнома асосида суғурталанишини қайд этиш мумкин. Мамлакатимизда ҳам мажбурий тиббий суғуртани жорий этишга қаратилган айрим қонунчилик нормалари белгиланган бўлиб, улар жумласига Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 2 августдаги ПҚ-4412-сон “Ўзбекистон Республикасининг суғурта бозорини ислоҳ қилиш ва унинг жадал ривожланишини таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги[10] қарорини киритиш мумкин.

Одатда мажбурий тиббий суғурта мажбурий ижтимоий суғуртанинг тури сифатида белгиланади ва суғурта ҳодисаси рўй берганида суғурталанган шахсга тегишли дастур доирасида бепул тиббий хизмат кўрсатилишини таъминлашга қаратилган давлат томонидан ташкил этиладиган ҳуқуқий, иқтисодий ва ташкилий чоралар тизимини ифодалайди[11]. Бундай суғурталашнинг ўзига хос жиҳати бўлиб ижтимоий йўналтирилганлик, тегишли давлат дастурлари доирасида амалга оширилиши ҳамда ижтимоий фондлар ёки ўзга жамғармалар томонидан кафолатланганлик ҳисобланади[12]. Шу сабабли тиббий суғуртанинг ихтиёрий тури бевосита суғурталанган шахснинг ўзи ёки унинг иш берувчиси томонидан амалга оширилса, мажбурий суғурта тегишли дастурлар асосида ҳамда тиббий

муассасаларни ва суғурта компанияларнинг ўзаро ҳамкорлигида ташкил этиладиган, иш берувчилари, давлат дастури асосида бириктирилган муассасалар томонидан қўлланилади.

Тиббий суғурта тушунчасининг юқорида келтирилган таърифларининг таҳлили асосида тиббий суғуртанинг муҳим жиҳатлари ҳамда ўзига хос қирраларини ажратиш мумкин. Булар жумласига тиббий суғуртанинг ижтимоий туси, компенсация механизми, шартномавий муносабатлар асосланиши, дастурий асосга эгаллиги, натура шаклидалиги, фондларнинг шаклланиши ва улардан фойдаланиш, маблағларнинг мақсадли йўналтирилганлиги, кафолатланганлик, турга бўлган таркиблилик (тиббий, дори-дармон ва маслаҳат, профилактик ва ўзга тиббий хизматлар), мажбурий ва ихтиёрий шаклдалик киради.

Илмий адабиётларда келтирилган турли қарашларни ўрганиш асосида тиббий суғуртага қуйидаги муаллифлик таърифини тақдим этиш мумкин: тиббий суғурта шахсий суғуртанинг бир тури бўлиб, қонун ёки шартнома бўйича суғурта дастурига киритилган, корхоналар, ҳокимият органлар ва фуқароларнинг маблағларидан шакллантириладиган мақсадли фондалар ҳисобидан суғурталанган шахсга кўрсатиладиган тиббий, дори-дармон ва профилактик ёрдам ҳақини тўлаш бўйича суғурталовчининг мажбурияти тушунилади.

Ҳар қандай ҳуқуқий воеъликнинг моҳияти унинг вазифалари ва принципларида намоён бўлади. Адабиётларда суғурта вазифаларини ажратиш баҳсли эканлиги қайд этилади. Бир қатор олимлар суғуртанинг вазифаларини Хавф-хатар, жамғариладиган, инвестициявий, огоҳлантирувчи, назорат қилувчига ажратишади[13]. Мазкур ҳолатдан келиб чиқиб, суғурта вазифаларининг ички мазмунини тавсифлашга ва тиббий суғуртанинг аҳамиятга молик вазифаларини ажратишга ҳақат қиламиз.

Суғуртанинг хавф-хатар вазифаси жабрланган субъектлар томонидан ўз фаолиятини тиклаб олиш учун молиявий ресурсларни ташкил этиш ҳисобидан етказилган зарарни бартараф этишдан иборат бўлади ва ҳаёт ва соғлиққа зиён етказилганида – зарурий харажатларни қоплашни назарда тутди. Ушбу вазифа суғурталовчи хавф-хатарни ўтказиш механизмида ифодаланади ва суғурта ҳодисаси юз берганида суғурта тўловларини суғурта қилдирувчига тўланшини таъминлайди. Бу эса ўз навбатида, хавф-хатар таъсири натижасида суғурта қилдирувчининг иқтисодий ҳолати ўзгаришига олиб келади. Жамғариладиган (тўпланадиган) вазифа капитализация механизмидан фойдаланиш ҳисобига аҳолининг соғлиғини сақлаш ва турмуш даражасини ошишини таъминлашга хизмат қилади. Ушбу вазифа узоқ муддатли тусга эга бўлган суғуртанинг жамғариладиган турларида тўлиқ намоён бўлади. Инвестициявий вазифа суғурта ташкилотларининг бўш турган маблағларини мамлакат иқтисодиётига жалб этиш имконини беради. Огоҳлантирувчи (дастлабки) вазифа суғурта хавф-хатарини юмшатиш бўйича чораларни молиялашда ифодаланади ва суғурталовчиларга бунинг юз бериш эҳтимолини, шунингдек етказиладиган зарар оғирлигини камайтириш имконини беради. Н.П.Сахированинг фикрича, суғуртанинг огоҳлантирувчи вазифаси суғурта муносабатлари барча иштирокчиларининг зарар етказувчи салбий ҳодиса рўй бермаслигидан иқтисодий манфаатдорликларини ифода этади. Шу боис суғурта ташкилотларининг, шунингдек хўжалик юритувчи субъектларнинг асосий вазифаси сифатида Н.П.Сахирова хавф-хатар ҳолатларини

суғурта ҳодисасини рўй бериш эҳтимолини, унинг салбий таъсири даражасини ва келгусида юзага келадиган зарарлар кўламини камайтириш бўйича чоралар воситасида белгилайди[14].

Суғуртанинг назорат вазифаси суғурта жамғармалари маблағларининг шаклланиш ва фойдаланиш жараёнида намоён бўлади. Суғурта жамғармалари маблағларидан мақсадли фойдаланишни назорат қилиш зарарлар ва йўқотишлар ўз вақтида, кафолатли қопланишини таъминлайди. Суғурталовчиларнинг суғурта операцияларини ўтказишлари устидан назорат маблағларни жамлаш ва улардан фойдаланиш босқичида, шунингдек бўш вақтинча турган маблағларни инвестиция қилиш жараёнида ҳам амалга оширилади.

Суғурта вазифаларининг шахсий ва ижтимоий ишлаб чиқариш даражасида бўлиниши бир қатор мутахассислар томонидан амалга оширилган. Жумладан, И.П.Хоминич хавф-хатар ва огоҳлантирувчи вазифалар билан бирга, суғуртани ижтимоий ҳимоянинг ҳуқуқий механизми сифатида давлат томонидан тартибга солиш воситаси сифатида ҳам талқин этади[15]. Улар жумласига суғуртанинг қуйидаги вазифалари киритилади: миллий даромаднинг бир қисmini қайта тақсимлаш вазифаси, давлат бюджети маблағларини тежаш вазифаси, миллий иқтисодиётнинг устувор соҳаларини ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш вазифаси ва назорат вазифаси.

Миллий даромаднинг бир қисmini қайта тақсимлаш вазифаси давлат даражасида марказий суғурта пул жамғармаларини мамлакатда ижтимоий-иқтисодий барқарорлигини таъминлаш учун шакллантиришда ифодаланади. Давлат бюджети маблағларини тежаш вазифаси эса бахтсиз ҳодисалар, йирик ҳалокатлар ва шунга ўхшаш ҳодисалар юз берганида молиявий юкламани бюджетдан суғурта компаниялари зиммасига ўтказишни назарда тутати. Миллий иқтисодиётнинг устувор соҳаларини ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш вазифаси суғуртанинг муайян турларини, шу жумладан тиббий суғуртани ривожлантиришни қўллаб-қувватловчи давлат сиёсатини орқали амалга оширилади. Назорат вазифаси давлат органлари томонидан суғурта компаниялари ҳисобдорлигини улар фаолияти, мижозлар фаолиятини, шунингдек бюджет маблағларини суғурта мақсадларида тўғри сарфланиши мониторингини амалга ошириш орқали таъминланади.

Т.А.Федорова индивидуал ишлаб чиқариш даражасида, асосий вазифалар билан бирга, хавфларни суғурта қилиш шартномани тузишда суғурталанмаган, бироқ суғурталаниши лозим бўлган хавф-хатарларга эътиборни жамлаш имконияти ажратилади ва келажак тўғрисидаги қўрқув ва ҳадикни пасайтириш инсон шахсий фаровонлигининг муҳим омил эканлиги таъкидланади[16].

Б.Х.Алиев ва Ю.М.Махдиевалар суғуртанинг хавф-хатар, огоҳлантирувчи ва жамғарилувчи вазифаларини умумий тақсимлаш вазифаси бирлаштиришади[17] ҳамда суғуртанинг назорат функциясини ажратишади.

А.И. Худяков ҳимоя вазифасини суғуртада асосий вазифа сифатида кўради ва унинг қуйидаги учун таркибий жиҳатини ажратади: юридик, моддий ва руҳий (психологик). Суғурта ҳимоя вазифасининг юридик жиҳати суғурта қилдирувчига суғурталовчининг юридик мажбуриятини тақдим этишда ифодаланади ва бунда суғурталовчи салбий ҳодиса юз берганида, суғурта шартномасида назарда тутилган ҳаракатларни қилиши лозим бўлади. Масалан, тиббий суғуртада иш берувчи

ходимнинг соғлиғини тиббий суғурта қилдирган бўлса, суғурта шартномасида юз берган салбий ҳодиса оқибатида қилиниши лозим бўлган даволаниш учун кетадиган харажатларни суғурталовчи амалга ошириши лозим бўлади. Суғурта ҳимоя вазифасининг моддий жиҳати суғурта ҳодисаси рўй берганида суғурта тўловларини амалга оширишда намоён бўлади. Руҳий жиҳат эса суғурта қилдирувчи (суғурталанган шахс)да суғурталовчининг суғурта ҳимоя вазифасининг моддий жиҳатини амалга ошириш бўйича бريدик мажбуриятига асосланган ҳимояланганлик туйғусининг юзага келиши орқали таъминланади. Шунингдек, А.И.Худяков суғуртанинг компенсацияловчи ва молиявий вазифаларини ҳам ажратиб кўрсатади[18]. Ҳаёт ва соғлиқ каби категориялар объектив баҳолаш қийматида эга ҳисобланмайди, бу эса ўз навбатида, шахсий суғуртада суғурта тўловлари етказилган шикаст ва талофатларни тўлиқ қоплаши мумкин эмаслигини англатади, шу боис суғурталанган шахснинг ҳаёти ёки соғлиғига етказилган зарарларни компенсация қилиш ўринли бўлади. Бу борада юридик адабиётларда[19] таъкидланган фуқаролик ҳуқуқининг компенсаторлик вазифаси бевосита шахсий суғуртанинг бир тури бўлган тиббий суғуртанинг вазифаларига ҳам тааллуқлидир. А.И.Худяков ҳам суғуртанинг ҳар қандай турида суғурталовчининг мажбурияти зарар ёки талофатларни қоплашда (гарчи суғурта тўловлари мазкур зарар ёки талофат миқдори билан ўлчансада) эмас, балки айнан суғурта тўловларини амалга ошириш ҳисоблангани, унинг воситасида суғурата қилдирувчи суғурта ҳодисаси билан етказилган зарар ёки талофатларни қоплаши мумкин бўлади.

Суғуртанинг молиявий вазифаси давлат нобюджет (тиббий, ижтимоий, пенсия суғуртаси) жамғармалари орқали суғурталаш амалга оширилганида давлат даромади манбаси сифатида суғуртадан фойдаланишда кўринади. Ю.А.Сплетухов, Е.Ф.Дюжиков, А.К.Шихов и Л.Г.Скамайлар суғуртанинг ижтимоий вазифасига эътибор қаратишади[20]. Мазкур вазифа суғурта ташкилотларининг суғурталанган шахсга меҳнатга лаёқатсизликда, ногиронлик юзага келганида, бахтсиз ҳодиса ва касалликда ёрдам қилиш учун молиялаштирилишида ифодаланади. Суғурталанган шахс вафот этган ҳолларда унинг қариндошларига маблағларни тўлаш турмуш даражасини сақлаб қолишга имкон беради. Мулкый суғурталашда суғуртанинг ижтимоий вазифаси суғурта қилдирувчилар томонидан моддий фаровонликнинг тегишли даражасини сақлаб қолишларига кўмаклашади. Л.Г.Скамайнинг қайд этишича, ижтимоий вазифа яна шундай намоён бўладики, бунда суғурта суғурта қилдирувчи учун қўшимча молиявий маблағлар (масалан, кредит маблағлари) олиш имконияти кенгайди[21].

Бир қатор муаллифлар суғуртанинг вазифалари сифатида пул маблағларининг ихтисослашган фондларини шакллантириш ва улардан фойдаланишни ажратишади[22]. Ихтисослашган фондни шакллантириш ва ундан фойдаланиш вазифаси молиявий барқарорликни, суғуртанинг барқарорлигини, тўловлар амалга оширилиши кафолатини таъминловчи суғурта ташкилотлари фондалари тизимида амалга оширилади. Мазкур вазифа орқали вақтинча бўш турган маблағлар инвестицияланиши мазкур вазифани суғуртанинг инвестициявий вазифаси билан яқинлаштиради[23].

Суғурта вазифаларини ўрганишга оид турли хилдаги ёндашувларнинг таҳлили натижасида тиббий суғуртанинг асосий вазифалари сифатида

қуйидагиларни санаб ўтиш мумкин: хавф-хатар, компенсациявий, ижтимоий ва миллий даромани қайта тавсимлаш[24]. Тиббий суғуртанинг хавф-хатар вазифаси хавфни суғурталовчига ўтказиш ва суғурта ҳодисаси юз берганида, яъни тиббий ёрдамга мурожаат қилинганида суғурта фондлари маблағлари ҳисобидан тиббий хизматлар ҳақини тўлашни таъминлашда намоён бўлади[25]. Тиббий суғуртанинг компенсация вазифаси суғурталанган шахснинг даволаш-профилактика муассасаси мурожаат қилинганида унга тиббий хизматни кўрсатиш билан боғлиқ харажатларни компенсация қилишга асосланади ва бунда компенсация фуқаронинг ўз маблағлари ҳисобидан эмас, балки суғурта фонди ҳисобидан амалга оширилади. Тиббий суғуртанинг ижтимоий вазифаси суғурта ҳодисаси юз берганида шакллантирилган суғурта фондалари ҳисобидан суғурталанган шахсга тиббий, дори-дармон ва профилактик ёрдам кўрсатилишини молиялаш орқали суғурта қилдирувчининг моддий ҳолатини тегишли даражада сақлаб қолишга кўмаклашишда кўзга ташланади. Миллий даромадларни қайта тақсимлаш вазифаси эса давлат даражасида мажбурий тиббий суғурта фондини шакллантириш ва унинг ресурслардан мамлакатдаги ижтимоий-иқтисодий барарорликни таъминлаш воситасида амалга оширилади. Ўз навбатида мазкур вазифалар тиббий суғуртани ҳуқуқий тартибга солиш асосларини яратиш, уни қўллаш механизмларини ишлаб чиқиш ҳамда тиббий суғурта тарафларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини белгилаш ҳамда тиббий суғуртани ҳуқуқий муносабат сифатида изчил такомиллаштириш имконини беради.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ахвледиани Ю.Т., Шахов В.В. Страхование. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. С. 318.
2. Архипов А.П. Страхование. – М.: КНОРУС, 2012. С.97.
3. Шихов А.К. Страхование: Организация, экономика, правовые аспекты. – М.: КУРС: ИНФРА-М, 2012. С. 241.
4. Страхование / под ред. И.П. Хоминич. – М.: Магистр: ИНФРА-М, 2011. С. 224-225.
5. Алиев Б.Х., Махдиева Ю.М. Основы страхования. – М.:ЮНИТИ-ДАНА, 2014. С. 327.
6. Страхование: экономика, организация, управление / под ред. Г.В. Черновой. – М.: Экономика, 2010. Т. 2. - С. 64.
7. Страхование / под ред. Л.А. Орланюк-Малицкой, С.Ю. Яновой. – М.: Юрайт, 2011. - С. 422.
8. Блохин А.Б., Васильцова Л.И., Леонтьев С.Л. Экономика здравоохранения. – Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. экон. ун-та, 2000. – С. 36.
9. Финансово-кредитный энциклопедический словарь / кол. авт. под общ. ред. А.Г. Грязновой. – М.: Финансы и статистика, 2002. – С. 500.
10. Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 03.08.2019 й., 07/19/4412/3512-сон
11. [Bill Y Chen, Dongmei Chen](#). The Review and Analysis of Compulsory Insurance / Conference: Asian Pacific Risk and Insurance Association. July 2012. DOI: [10.13140/2.1.3751.2964](#). At: Seoul, Korean. Volume: 2012 // https://www.researchgate.net/publication/266615742_The_Review_and_Analysis_of_Compulsory_Insurance
12. Carrin G, James C. Social health insurance: Key factors affecting the transition towards universal coverage // https://www.who.int/health_financing/issues/shi_key_factors.pdf

13. Фоменко В.В. Финансовые инновации в сфере медицинского страхования Российской Федерации: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Екатеринбург: 2015. – 16 с.
14. Сахирова Н.П. Страхование. М.: Велби: Проспект, 2006. – С. 26-27.
15. Страхование / под ред. И.П. Хоминич. – С. 33-35.
16. Страхование / под ред. Т.А. Федоровой. – М.: Магистр, 2009. – С. 38-39.
17. Алиев Б.Х., Махдиева Ю.М. Основы страхования. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2014. – С. 26-27.
18. Худяков А.И. Теория страхования. – М.: Статус, 2010. – С. 34-35.
19. Ҳамроқулов Б.М. Маънавий зиёни қоплаш асосларини такомиллаштириш: юрид. фан. докт. дис. ... автореф. – Тошкент: 2020. – 24 б.
20. Сплетулов Ю.А., Дюжиков Е.Ф. Страхование. – М.: ИНФРА-М, 2006. – С. 20; Шихов А.К. Страхование: Организация, экономика, правовые аспекты. – М.: КУРС: ИНФРА-М, 2012. – С. 15; Скамай Л.Г. Страхование. – М.: Юрайт, 2013. – С. 15-16.
21. Скамай Л.Г. Страхование. – М.: Юрайт, 2013. – С. 16.
22. Ахвледиани Ю.Т., Шахов В.В. Указ. соч. С. 6-7; Архипов А.П., Гомелля В.Б., Туленты Д.С. Страхование: современный курс / под ред. Е.В. Коломина. М.: Финансы и статистика: ИНФРА-М, 2008. С. 19; Гомелля В.Б. Очерки экономической теории страхования / под ред. Е.В. Коломина. М.: Финансы и статистика, 2010. С. 71-72; Шихов А.К. Страхование: Организация, экономика, правовые аспекты. – М.: КУРС: ИНФРА-М, 2012. С. 15.
23. Бадюков В.Ф., Козлов А.В. Основы страхования. Ростов н/Д: Феникс, 2013. С. 86-87.
24. Ulfat S. Procedure Of Land Revocation Of Construction In Progress For State And Public Needs //The American Journal of Political Science Law and Criminology. – 2020. – Т. 2. – №. 10. – С. 37-41.
25. Болтаев М. С., Палванов И. Т. Objectives of the Penitentiary System: Correction, Resocialization, Retraining //Бюллетень науки и практики. – 2020. – Т. 6. – №. 9. – С. 300-307.